

RECENZIJJE I PRIKAZI

SLAVIMO S ISUSOM. PRIRUČNIK ZA PRVOPRIČESNIKE. Izdaje: Katehetsko vijeće subotičke biskupije; Sastavili: Fiala s. Ivanka, Lener Istvan, Andrija Kopilović i dr. Teleki Bela; Foto: Dobai Istvan, Subotica 1979.

1. Opći prikaz priručnika

Ovaj katekizam, kao što se vidi iz njegova naslova i iz biskupove popratne riječi, namijenjen je prvopričesnicima, njihovim katehetama i roditeljima. Unutar se govori o zajednici i zajedništvu (1–6), o svetoj Misi (7–19), popudbini (20), klanjanju (21–22), službama kod oltara (23), te o različitim dijelovima unutar svete Mise (24–30). Uz to ovaj katekizam kao i prijašnja dva ovog Izdavača ima lekcije ponavljanja (6,18,30), nekoliko crteža koje trebaju djeca obojiti (20,31,34,39,59?,71) a na koncu rubriku „Zapamtimo“.

Manje—više dakle, sve se katehetske jedinice okreću oko sržne osi: euharistija i sve ono što pripada pripremi i zahvali za nju. Zbog preglednosti i brzog uvida, bilo bi puno bolje da ovi katekizmi imaju i uvodnu riječ autora i sadržaj. Doduše, rubrika „Zapamtimo“ jest jedan određeni sadržaj cjelokupna materijala, ali na nekim mjestima ne odgovara naslovu lekcije na

koju bi se eventualno njen broj odnosio.

Što se tiče nutarnje *strukture katehetskih jedinica*, moglo bi se reći slijedeće: svaka kateheza počima aluzijom na svagdanji život da bi se potom navezao odgovarajući biblijski tekst. Iza toga slijedi masno štampana formulacija od jedne ili najviše dvije rečenice, pobudnog sadržaja, potom, za sve katekizme ovog izdavača svojstvene rubrike: „Pitanja“, „Molitva“, „Pjesma“ i „Zadaci“ za sebe uokvireni. Katehezom obično dominira povećta fotografija a rjeđe crtež.

2. Primjedbe opće naravi

Pogreške prijašnjih katehetskih priručnika ovog Izdavača nisu otklonjene ni u ovom priručniku, premda je po izlasku najmlađi. Vjerojatno i zbog toga jer na njih nitko nije upozorio.

Od velike je važnosti pri štampanju katehetskih priručnika imati pri ruci jezičnog *lektora i korektora*. To su zapravo udžbenici koji pretendiraju biti uz to što su vjerski i odgojni. Stoga mnoštvo bilo *gramatičkih* (8,10,18,33), bilo *stilističkih* (31,42,50,57, 61, 65, 66) grešaka; prazne *praznine* (46,47, 48,50,52, 53–58); *izforsirani* prijelazi (6,36);

čudne formulacije (21, 22,26,28,42,45); *moraliziranje* (6,18,31,49,52,63,67); *euforičnost* 3, 12,18,34 (crtež!). 36,70,72); ne tumačenje *pojmovna* (20,22,40,51,57,64); integralno *ponavljanje teksta* (45/46); *namještene fotografije* (11); *nesklad između fotografije i teksta* (41,48,49), ne služe dobru glasu katekizma.

Zato nije bespredmetan zahtjev OKD (119) u kojem se kaže: „Radi velikih teškoća pri redakciji i radi osobite važnosti tih dokumenata (katekizama!), veoma je prikladno: a) da to bude udružen posao mnogih katehetskih i teoloških stručnjaka; b) da se za savjet upitaju stručnjaci u drugim disciplinama bilo religioznim bilo antropološkim...”

3. Analiza pod vidom sadržaja

Bilo bi jako nerealno kada bi se u ovom priručniku ostalo samo na njegovim nedostacima. Ima on svojih pozitivnih strana. Krat je biblijskim navodima (5,6,8,9,10,12, 16,21, 22,24,28,30,34,40,64) koji su izrečeni u pripovjedačkom obliku; silno je zaokupljen praktičnim *uvježbavanjem* oko pripremanja i izvođenja obrednih čina unutar euharistijskog slavlja (24,26, 30,32,36,42,45,51,57,61,62, 64); *liturgijski elementi kao katehetski momenti* više su nego dostojno zastupljeni (6, 16,18, 21,22,23,25,26,27,31, 33,38); *posredništvo* Kristovo nešto je očitije nego u prijašnja dva katekizma ovog izdavača (26,66). Neki elementi koji se direktno odnose na otkupiteljski vid Kristove nazočnosti hvalevrijedno su stavljani u prvi plan. Primjera radi, evo par navoda: „Mi nikada ne bismo mogli zadovoljiti za svoje grijeha da nas Isus nije oslobodio i otkupio od grijeha.” (28) „Isus je učinio najveću žrtvu kada je prikazao svoj život za nas.” (28)

Pomirenje s Bogom kao jedan od osnovnih i pozitivnih vidova Kristova otkupiteljskog djelovanja nije izravno prisutan u ovom katekizmu. Naime, nigdje nije rečeno da je Kristova smrt sredstvo pomirenja „otpalog” čovječanstva s Nebeskim Ocem. Ipak, iz nekih tekstova može se naslutiti, da autori grade na ovoj ideji. „U drugom dijelu (Mise!), kaže ovaj katekizam, „obnavljamo Kristovu *smrt* i uskrsnuće i

primamo k sebi Isusa, Bižijeg Jaganjca.(...) Tako raste *u nama božanski život.*” (28)

Pojmovi: smrt, Božiji Jaganjac, božanski život, izravno su vezani uz pojam otkupljenja. Oni su, teološki rečeno, upućeni jedan na drugog. smrt na „Jaganjca”, Jaganjac na „božanski život”, tako da se može reći da se ovdje, u širem smislu riječi, govori o otkupiteljskoj ulozi Isusa Krista. On je naime „Jaganjac” koji je zaklan da bi nam snagom svoje krvi otvorio vrata u božanski život.

Na sličan, ako ne identičan način ide ovaj tvrdnji u prilog i slijedeći tekst: „Po presvetom Oltarskom sakramentu smo pozvani na *blaženstvo* i po ovom sakramentu *Bog u nama djeluje.*” (40)

Ovdje je naše „pomirenje s Bogom” posredovano, kao i gore, na sakramentalno euharistijski način. Vidi se da je to „blagovanje” izravno povezano s božanskim životom koji je tu srečen u pojmu „blaženstvo”, te je u isto vrijeme sredstvo ne samo „blaženog gledanja”, nego i izravnog Božjeg djelovanja.

Nešto veću sreću ima otkupiteljski vid Kristove *žrtve*. Konkretniji je i direktniji: „Znao je da je on ono Janje (protumačio!) koje će ubiti i po čijoj će krvi biti spašen sav narod od grijeha i zla (...) Već tada je Isus ustanovio da slaveći novu Pashu uzimamo k sebi njegovo žrtvovano Tijelo i Krv” (21)

Bez velikog naprezanja vidi se iz ovog teksta jasan odnos između Kristove smrti, njegova prolijevanja krvi i spasavanja naroda od grijeha i zla. Posrednički vid Kristove otkupiteljske uloge izražen je slikovito s jedne strane (On je janje!), a s druge, ta slikovitost „u najnovije vrijeme” postala je stvarnost. Krist je ubijen kao nevino starozavjetno izraelsko janje (prototip!). Snagom prolijevanja njegove krvi spašen je narod od grijeha i tim samim ponove priveden u božanski život. Taj događaj se spominje i uprisutnjuje u novoj Pashi – euharistiji koja je „posadašljenje Isusove žrtve” (28) jer u njoj „Isus prikazuje samoga sebe u prilikama kruha i vina” (30). To prinošenje sebe kao žrtve nije usiljeno; ono nije nametnuto. Ono je od Krista prihvaćeno kao poslanje nebeskog Oca i kroz tu žrtvu očituje se Kristova ljubav prema Ocu i prema nama. (28) Poslanje u

ovom obliku, moglo je dakle biti otklonjeno. Krist „se mogao osloboditi od časova patnje, a ipak to nije učinio (28) i zato je njegova žrtva „najveća” moguća. Ona je prikazana za nas. (28) Po njoj Krist uzima na sebe naše grijeh, jer „mi nikada ne bismo mogli zadovoljiti za svoje grijeh da nas Isus nije oslobodio i otkupio” (28) od njih. Kroz to se očituje „njegova divna ljubav prema nama”. (28) Ovakvo poimanje Isusa i njegove žrtve, objektom je kršćanske vjere: „vjerujemo u Isusa Krista koji je Bog (...) i (koji nas je!) otkupio svojom smrću.” (6)

Autori ovog katekizma dovode dakle u usku vezu Isusovu smrt sa opraštanjem i otkupljenjem od grijeha. Taj vid Isusova djelovanja upućuje na njegovo božanstvo, jer samo Bog „ima vlast opraštati grijeh” (28), a nije ograničen ni prostorno ni vremenski. Opraštanje grijeha događa se i danas po sakramentu ispovijedi te prema ovom katekizmu posjeduje jednu vrlo važnu karakteristiku za bolesnike. Ono naime umiruje i pospješuje zdravlje: „Po svetoj ispovijedi (Krist!) oprašta grijeh. Ta ispovijed uvelike umiruje bolesnike. Duhovni mir pospješuje zdravlje.” (42)

Uz to što ovaj katehetski priručnik inzistira na uskoj vezi između Kristove smrti i opraštanja grijeha, on ne zaboravlja da se to događa snagom „nove” Kristove prisutnosti, naime, snagom Duha Svetoga. Krist – povijesno gledano – svojom smrću prestaje biti vidljivo prisutan, ali tim samim ne znači da je on i odsutan. Ukoliko je vrlo važno da „Isus bude s djetetom tokom cijelog dana”, On, sam Krist, mislio je na to „kada nam je poslao Duha Svetoga.” (70) Novi oblik Kristove nazočnosti jest dakle „duhovske” naravi. Po tom istom Duhu mi smo ujedno „djeca Nebeskog Oca”, i Isusova braća.

Uz nedostatke koje smo naveli na početku, moramo reći da ovaj katekizam posjeduje sadržaje koji se odnose na Kristovu otkupiteljsku ulogu. Oni su dobrim dijelom teološki osnovani, no, ipak, usudio bih se ovdje postaviti pitanje, da li je iznošenje ovih sadržaja na ovakav način najprikladnije za ovu dob? Da li dosadašnji navodi kažu nešto konkretno djetetu od 9–11 godine? Mogu li oni izravno utjecati na njegov život na način da ga oblikuju?

Autori ovog katekizma trude se da djeci slikovito predstave značenje Kristove smrti, prolijevanja njegove krvi. Zato se služe jednom vrlo znakovitom slikom iz povijesti izraelskog naroda, naime pashalnim janjetom i njegovim značenjem za Izraelca koji je krenuo iz egipatskog ropstva i onoga (malog Izraelca!) kojemu je taj događaj „prepričavan” kao uspomene na veliko „izbaviteljsko” djelo Boga Izraelova. Ipak kod euharistijske žrtve, nije stvar samo spomena, nego i uprisutnjenja. To je jasno i autorima ovog katekizma i zato, sasvim logično tvrde: „Isusova smrt na križu bila je najveća žrtva na svijetu. Ovo posadašnjujemo u svetoj misi.” (28) Teološki je to sasvim ispravno. No, da li se može djeci ove dobi govoriti na ovaj način? Da li dijete, bez ikakvog daljnjeg tumačenja, može shvatiti pojam „posadašnjenja”? Da li jedna takva formulacija može biti životno „izazovna” za dijete?

Pa i sama pitanja kojima se služi ovaj katekizam u odnosu na otkupiteljski vid Kristove žrtve nisu poticajne naravi, dakle pitanja koja bi razvijala dječiju kreativnost, njihovo osobno stvaralaštvo u svrhu istraživanja, otkrivanja i osobnog usvajanja. To su pomalo „klasična” katekizamska pitanja kojima se provjerava znanje i stupanj njegove usvojenosti. Na njih se odgovara sasvim kratko, a odgovor se nalazi u „izlaganju” (21,28)

Rubrika „zadaci” obično je jako konkretna. Tu se od djeteta traži izvođenje prijedloga kojega sugeriraju autori. Na pr.: „U slijedeći petak učini neku žrtvu. Možeš se odreći igre, zabave, govora, ili bilo čega što će biti Isusu drago.” (28)

„Zadaci” su sasvim opravdan metodološki instrumentarij. Njihova je svrha da katehizand životno usvaja ono što „teoretski” uči. No, i kod toga postoje neki kriteriji. Nije na pr. sasvim svejedno kako se motivira jedan određeni zahtijev. Da li je u ovom slučaju odricanje igre, zabave, govora, nešto što je Isusu uistinu drago, ili se mogla stvar i malo drukčije argumentirati? Ne bi li se moglo reći da je Isusu upravo to drago što se dijete igra, što se zabavlja? Postoji naime opasnost da se djetetu nametnu neki kriteriji koji su dvoznačni: Isus u isto vrijeme i voli i ne voli igru i zabavu. Takav stav nužno utječe na izgradnju vjerničke savijesti i svijesti.

s obzirom na „svjetovne” stvari. Neće li danas—sutra to isto dijete kada postane mladić—djevojka zbog velike naravne sklonosti igri i zabavi prezreti Isusa jer to njemu „nije drago”?

Što se pak tiče fotografije kao metodološkog sredstva u ovom katekizmu, ni iz čega se ne može zaključiti kako je primjenjivati, što s njome raditi. Treba li je analizirati, treba li nad njom meditirati? Jesu li fotografije poticaj za neko dječije istraživanje? Jesu li one tu stavljene kao neki uzorak uspelog odnosa tekstualno—vizualnog sadržaja?

Meni se osobno čini da autori ne koriste dostatno fotografiju kao metodološko sredstvo, premda je ona posvuda prisutna, upravo zbog

toga jer se nigdje ne daju upute ni kateheti ni djetetu što činiti s tom fotografijom.

Crteži pod ovim vidom imaju nešto bolju sreću. S obzirom na njih od djeteta se barem traži da se oni oboje. Dakle, dijete je aktivno, ono u katehezu unosi nešto svojega, kreativno je.

Na koncu, ako bi se trebao izreći sasvim kratak sud o ovom prvopričesničkom katekizmu pod vidom Kristove otkupiteljske prisutnosti, moglo bi se reći da on nudi sadržaje, međutim ima premalo u vidu mogućnost i način usvajanja tih istih sadržaja sa strane katehizanata kojima je namijenjen.

Marko Pranjic